

■ Духоўнасць

ЦАРКВА Ў МІНІЯЦЮРЫ

На Навагрудчыне ўсталююць памятных знакі

СЁЛЕТА адзначаецца 700-годдзе Навагрудскай епархіі і 25-годдзе аднаўлення яе дзейнасці.

Мерапрыемствы, звязаныя з гэтай датай, ужо праходзяць у горадзе і раёне, і яшчэ шмат што запланавана. Нядаўна адбылася ўстаноўка звона на Свята-Мікольскім саборы. Звон спецыяльна адлілі і прывезлі з Расіі. Ён мае своеасаблівае гучанне. Плануецца таксама ўсталяванне памятных знакаў у горадзе і раёне.

Яны будуць невялікага памеру — два на два метры ў шырыню і шэсць у вышыню. Унутры некаторых з іх будзе вісець звон.

У Навагрудку памятны знак будзе ўсталяваны на скрыжаванні вуліц Мінскай і Свярдлова (калісьці там стаяў Траецкі храм, які, на жаль, не захаваўся да нашага часу з-за шматлікіх ваенных падзей). Ён будзе падобны на колішнюю царкву, толькі ў мініяцюры. Таксама там змесціць інфармацыйную шыльду са звесткамі пра стварэнне Навагрудскай епархіі і тую ролю, якую яна выконвала ў свой час на Навагрудчыне.

Памятныя знакі такога ж кшталту будуць устаноўлены і ў аграгарадках Навагрудскага раёна — у Кашалева, у г. п. Любчы. У Нягневічах — на развілцы вуліц Леніна і Пагпаўскай. У Брольніках — на вуліцы Цэнтральнай, каля развілкі дарог на супраць млына. Таксама на ўездзе ў Шчорсы, у кірунку Лаўрышаўскага манастыра. Плануецца ўстаноўка і пры ўездзе ў вёску Валеўку.

Памятныя знакі зробяць у форме каплічак, але ўсе яны будуць разнапланавымі.

— Навагрудчына цікавая і сваім ландшафтам — нізінамі і пагоркамі. Таму, праектуючы помнікі, стараемся

абазначыць усе мясцовыя асаблівасці, — адзначае **загадчык сектара культуры аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Навагрудскага райвыканкама Наталля ЖЫШКО**. — Напрыклад, у Любчы ёсць замак, рэнесансны пасёллак — у старой часткі мястэчка вельмі адметнае планаванне. Таму важна, каб памятны знак адпавядаў гэтай мясцовасці. У Кашалева можна ўбачыць узвышша, а затым упадзіну, гэта таксама важна ўлічыць. Праекціроўшчыкі яшчэ працуюць над формай аб'ектаў, і мы дбаем пра тое, каб яны ўпісаліся

ў рэгіянальны асаблівасці месца і неслі ў сабе пэўныя гістарычныя звесткі. Працуем таксама над дакументацыяй. Узгадненне на правадзенне работ з Міністэрства культуры мы ўжо атрымалі, а зараз рыхтуем усё, каб прадставіць праекты, макеты на мастацкім савеце ў Гродне.

Праектнай арганізацыяй выступае мясцовае прадпрыемства «ВІДЗІ-Арх». Сродкі на стварэнне памятных знакаў — пазабюджэтныя. Гэта грошы гараджан, навагрудскіх прадпрыемстваў і епархіі.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ,
nina@viazda.by
Навагрудскі раён.

**ПАНТЭОН
МІЧЫНЫ**

ВІЦЕНЬ (?—1315)

Не меней загадкавая асоба вялікага князя літоўскага Віцены. Ягонае славянскае імя (як і яго брата, полацкага князя Воіна) нібыта сведчыць, што ён быў славянінам. А некаторыя рускія летапісы выводзяць яго то са смаленскіх, то з полацкіх князёў. Ордэнскі храніст Пётр з Дусбурга называе Віцены «сынам караля Літвы» Пукувера або Лютавера. Віценоу прыпісваецца прыняцце дзяржаўнага герба «Пагоня», далучэнне да ВКЛ Падляшша. Паводле іншых легендарных звестак, Віцень служыў у Тройдзена каморнікам і за свае «цноту і доброе захаванне» так палюбіўся вялікаму князю, што той зрабіў яго маршалкам. І на гэтай высокай пасадзе Віцень праявіў сябе так, што пасля смерці Тройдзена яго выбралі вялікім князем. Прыгожая легенда, якая даводзіла легітымнасць улады Віцены і яго паслядоўнікаў, бо лічылася, што дынастыя Гедзімінавічаў паходзіць ад яго. З Віценом да ўлады ў ВКЛ прыйшла новая дынастыя, карані якой губляюцца ў невядомасці, а імёны яе прадстаўнікоў (Гедзімін, Альгерд, Кейстут, Карыят, Скіргайла і г. д.) выводзяць нас на скандынаўскія (прынамсі, дацкія) і кельцкія вытокі.

Віцень. З «Хронікі Еўрапейскай Сарматыі». А. Гваніні 1578 г.

Пэўна, Віцень, як і яго браты Гедзімін і Воін, належыў да ваеннай кансорцыі, што абслугоўвала Нёманскі гандлёвы шлях і якая вядомая ў летапісах пад назвай Літва (як у свой час аналагічная кансорцыя ваяроў і купцоў Русь). Менавіта сярод правадыроў дружын Літвы і шукалі панёманскія гарады сабе князёў, ваяўнічых і модных. Іх паслугамі карыстаўся і Полацк. Мы не можам нават вызначыць іх этнічную прыналежнасць. Звычайна іх лічаць балтамі. Але ці мог балт націць славянскае імя Віцень, ці кельцкае Гедзімін, ці дацкае Альгерд? Не ведаем, ці былі яны паганцамі (як прадстаўлены ў рускіх і нямецкіх летапісах і хроніках), ці належалі да народных канфесій — арыянства ці багамільства. Вось колькі пытанняў, на якія не могуць або не хочуць адказаць гісторыкі. Напрыклад, чаму полацкі епіскап Якаў у дамоў з Рыгай (дзесьці 1309 год) называе Віцены «сынам маім», як сваё духоўнае чада?

Пазнейшыя ідэалагічныя штампы сапраўды апаганілі вобразы нашых уладароў, ператварыўшы

іх у дзікіх, жорсткіх паганцаў, што і толькі ўмелі махаць мячамі ды праліваць кроў. Вось той жа Віцень, які, паводле нямецкага храніста, бурыць касцёлы і ўсклікае да хрысціян: «Дзе Бог ваш? Чаму ён не дапамагае вам, як нашы багі дапамаглі цяпер і іншыя разы?» Калі чытаем гэтую выдумку, сапраўды можа скласціся ўражанне, нібыта Віцень люты паганец. Толькі васьм чамусьці храніст не напісаў, што гэты паганец запрасіў у Наваградак каталіцкіх манахаў і заснаваў там касцёл, які, дарэчы, і спалілі пасля хрысціянска-крыжакі. Невядома яму і дзейнасць Віцены па заснаванні Літоўскай праваслаўнай епархіі.

Віцень правіў і як хрысціянскі ўладар, падтрымліваючы і праваслаўе і каталіцтва, і як паганскі, захоўваючы паганства, у якім знаходзіліся паганцы-балты і нават часткова славяне. Можна сказаць, гэта быў народны правадыр. Як тут не прыгадаць тагачасныя Альбійоўскія войны, калі «правільныя хрысціяне» рэзалі «няправільных хрысціян» і крывёю котараў і валь-

літвіны пакінулі Лівонію. Аднак мір, заключаны Віценом з Лівонскім ордэнам, на доўгі гады звязаў лівонцаў і іхных веры, а вымушаная палітычная акцыя. За жамойтамі-паўстанцамі стаяў ордэн, які ўмела скарыстаўся жамойцкім сепаратызмам. У адрозненне ад Міндоўга, які шчодро раздаваў і свае, і чужыя землі крыжакам, абы з іх дапамогай утрымаць уладу, Віцень за кожны кавалак сваёй зямлі змагаўся і прэтэндаваў і на чужую, бо хацеў зрабіць сваёй. Ён не толькі абараняў Вялікае Княства, але і робіць спусташальныя паходы ў Лівонію, Прусію, Мазовію, актыўна падтрымлівае Рыгу ў барацьбе з рыцарамі. Ягонае войска разам з рыжанами 1 чэрвеня 1298 года на рацэ Трайдэры разбіла ўшчэнт ордэнскае войска. Такого паражэння Лівонскі ордэн ніколі не ведаў. На дапамогу лівонскім рыцарам прыйшлі тэўтонскія рыцары. Пад іх ударамі

літвіны пакінулі Лівонію. Аднак мір, заключаны Віценом з Лівонскім ордэнам, на доўгі гады звязаў лівонцаў і іхных веры, а вымушаная палітычная акцыя. За жамойтамі-паўстанцамі стаяў ордэн, які ўмела скарыстаўся жамойцкім сепаратызмам. У адрозненне ад Міндоўга, які шчодро раздаваў і свае, і чужыя землі крыжакам, абы з іх дапамогай утрымаць уладу, Віцень за кожны кавалак сваёй зямлі змагаўся і прэтэндаваў і на чужую, бо хацеў зрабіць сваёй. Ён не толькі абараняў Вялікае Княства, але і робіць спусташальныя паходы ў Лівонію, Прусію, Мазовію, актыўна падтрымлівае Рыгу ў барацьбе з рыцарамі. Ягонае войска разам з рыжанами 1 чэрвеня 1298 года на рацэ Трайдэры разбіла ўшчэнт ордэнскае войска. Такого паражэння Лівонскі ордэн ніколі не ведаў. На дапамогу лівонскім рыцарам прыйшлі тэўтонскія рыцары. Пад іх ударамі

літвіны пакінулі Лівонію. Аднак мір, заключаны Віценом з Лівонскім ордэнам, на доўгі гады звязаў лівонцаў і іхных веры, а вымушаная палітычная акцыя. За жамойтамі-паўстанцамі стаяў ордэн, які ўмела скарыстаўся жамойцкім сепаратызмам. У адрозненне ад Міндоўга, які шчодро раздаваў і свае, і чужыя землі крыжакам, абы з іх дапамогай утрымаць уладу, Віцень за кожны кавалак сваёй зямлі змагаўся і прэтэндаваў і на чужую, бо хацеў зрабіць сваёй. Ён не толькі абараняў Вялікае Княства, але і робіць спусташальныя паходы ў Лівонію, Прусію, Мазовію, актыўна падтрымлівае Рыгу ў барацьбе з рыцарамі. Ягонае войска разам з рыжанами 1 чэрвеня 1298 года на рацэ Трайдэры разбіла ўшчэнт ордэнскае войска. Такого паражэння Лівонскі ордэн ніколі не ведаў. На дапамогу лівонскім рыцарам прыйшлі тэўтонскія рыцары. Пад іх ударамі

Рыцары Тэўтонскага ордэна.

літвіны пакінулі Лівонію. Аднак мір, заключаны Віценом з Лівонскім ордэнам, на доўгі гады звязаў лівонцаў і іхных веры, а вымушаная палітычная акцыя. За жамойтамі-паўстанцамі стаяў ордэн, які ўмела скарыстаўся жамойцкім сепаратызмам. У адрозненне ад Міндоўга, які шчодро раздаваў і свае, і чужыя землі крыжакам, абы з іх дапамогай утрымаць уладу, Віцень за кожны кавалак сваёй зямлі змагаўся і прэтэндаваў і на чужую, бо хацеў зрабіць сваёй. Ён не толькі абараняў Вялікае Княства, але і робіць спусташальныя паходы ў Лівонію, Прусію, Мазовію, актыўна падтрымлівае Рыгу ў барацьбе з рыцарамі. Ягонае войска разам з рыжанами 1 чэрвеня 1298 года на рацэ Трайдэры разбіла ўшчэнт ордэнскае войска. Такого паражэння Лівонскі ордэн ніколі не ведаў. На дапамогу лівонскім рыцарам прыйшлі тэўтонскія рыцары. Пад іх ударамі

літвіны пакінулі Лівонію. Аднак мір, заключаны Віценом з Лівонскім ордэнам, на доўгі гады звязаў лівонцаў і іхных веры, а вымушаная палітычная акцыя. За жамойтамі-паўстанцамі стаяў ордэн, які ўмела скарыстаўся жамойцкім сепаратызмам. У адрозненне ад Міндоўга, які шчодро раздаваў і свае, і чужыя землі крыжакам, абы з іх дапамогай утрымаць уладу, Віцень за кожны кавалак сваёй зямлі змагаўся і прэтэндаваў і на чужую, бо хацеў зрабіць сваёй. Ён не толькі абараняў Вялікае Княства, але і робіць спусташальныя паходы ў Лівонію, Прусію, Мазовію, актыўна падтрымлівае Рыгу ў барацьбе з рыцарамі. Ягонае войска разам з рыжанами 1 чэрвеня 1298 года на рацэ Трайдэры разбіла ўшчэнт ордэнскае войска. Такого паражэння Лівонскі ордэн ніколі не ведаў. На дапамогу лівонскім рыцарам прыйшлі тэўтонскія рыцары. Пад іх ударамі

Вітаўт ЧАРОПКА.